

การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องอัคราและอนัตตาในพุทธปรัชญาฝ่ายเถรวาท

นางชเฒษศรี อิศรางกูร ณ อยุธยา

002695

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
แผนกวิชาปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2517

I 15497811

AN ANALYTICAL STUDY OF THE CONCEPTS OF SELF (ATTA) AND NOT-SELF
(ANATTA) IN THERAVADA PHILOSOPHY

Mrs. Cha-urnsri Israngkura

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Philosophy

Graduate School

Chulalongkorn University

1974

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้เข้าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิตศึกษา

.....
.....

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

..... กรรมการ

..... กรรมการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย อาจารย์ ดร. สุนทร ธีรังษี

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องอิตตาและอนัตตาในพุทธปรัชญาฝ่าย
เถรวาท

ชื่อ

นางชเฉลิมศรี อิศรางกูร ณ อยุธยา แผนกวิชา ปรัชญา

ปีการศึกษา

2516

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาเรื่องอิตตาและอนัตตาของพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทในแง่ของปรัชญา งานวิจัยนี้แบ่งเป็น 7 บท รวมทั้งบทนำและบทสรุป บทแรกคือบทนำ กล่าวถึง ความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยนี้ และอธิบายศัพท์เฉพาะศาสตร์บางคำ บทที่ 2 ระบุถึงพื้นฐานความคิดทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับเรื่อง อิตตาหรือตัวตนในปรัชญาตะวันตกและปรัชญาอินเดีย โดยเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างกัน บทที่ 3 เป็นเนื้อหาโดยตรงของการวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนแรกอธิบายพุทธปรัชญาเรื่องสมมติอิตตา ซึ่งมีความสอดคล้องกับเรื่องอนัตตาในชั้นปฐมัตถ์ ตอนที่ 2 ให้อรรถาธิบายเกี่ยวกับเรื่องไตรลักษณ์หรือสามัญญลักษณะ และในตอนสุดท้ายอธิบายเรื่องอนัตตาอันเป็นพื้นฐานของพุทธปรัชญา โดยเปรียบเทียบกับความคิดปรัชญาแบบอื่น ๆ ที่อยู่ใต้อิทธิพลเดียวกัน บทที่ 4 ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างตัวตนและโลก ในแง่ที่เกี่ยวข้องกับทัศนะเรื่องกรรมและการเกิดใหม่ บทที่ 5 แสดงถึงการเกิดขึ้นและดับลงของตัวตน โลก และความทุกข์ โดยใช้หลักปฏิจจนสมุบาท บทที่ 6 วิเคราะห์เรื่องเกี่ยวกับสัมมูรณภาพหรือนิพพาน ซึ่งเป็นการสิ้นสุดแห่งตัวตนและความทุกข์ และเป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุดตามทัศนะของพุทธปรัชญา บทสุดท้ายคือ บทสรุปของงานวิจัยนี้ สรุปผลว่าการที่พุทธปรัชญาไม่พยายามสร้างระบบอภิปรัชญาทำให้เกิดอภิปรัชญาในแนวใหม่คือแนวอนัตตวาท ซึ่งเป็นคำสอนที่มีลักษณะเด่น โดยเฉพาะของพุทธปรัชญา

Thesis Title An Analytical Study of the Concepts of Self
 (Attā) and Not-Self (Anattā) in Theravāda
 Philosophy

Name Mrs. Cha-urnsri Israngkura Department Philosophy

Academic Year 1973

ABSTRACT

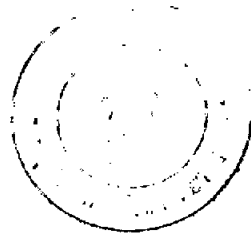
The purpose of this thesis is to study philosophically the concepts of Self (attā) and Not-Self (anattā) in Theravāda Buddhism. This research work consists of 7 chapters including the introduction and the conclusion. The first one is the Introduction covering the general problem, the purpose, the scope, the method of analysis, the significance or the benefits of this study and the explanation of some nomenclatures. The Second chapter gives the general background of the philosophical thinking regarding the concept of Self in Western Philosophy as well as that of Indian Philosophy and indicates the similarity and differences between them. The third chapter constitutes the main theme of the research, divided into 3 phases: the first one explains the Buddhist conception of empirical self which is in conformity with the concept of not-self in the absolute sense. The second phase gives a detailed description of the Three Signs of Being and the last one interpretes the Buddhist concept of not-self which is its fundamental characteristic, compared with the notions of other philosophical systems of the same

trait. The fourth chapter studies the relation between the self and the world in connection with the concepts of karma and rebirth. The fifth chapter demonstrates the arising and ceasing of the self, the world and suffering by the Law of Dependent Origination. In the sixth chapter, an attempt is made on a critical consideration of the concept of the Absolute or Nirvana, the end of self and suffering which is the summum bonum in Buddhist Philosophy. The last chapter is the conclusion of the research concerning the unique characteristic of the Buddhist conception of the not-self or no-self (anattā). In spite of eliminating metaphysics, the Buddha presented the new metaphysical system of anattavāda.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กติกกรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จลงด้วยดี เพราะความกรุณาของอาจารย์ ดร. สุนทร ๗ รมย์ ซึ่งได้ตลอดเวลาอันมีค่ามาตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ต่อผู้เขียน รวมทั้งรองศาสตราจารย์ ดร. วิทย์ วิศทเวทย์ และอาจารย์จ่านงค์ ทองประเสริฐ ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จนเป็นที่เรียบร้อยเช่นกัน ผู้เขียนจึงขอขอบพระคุณ อาจารย์ทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

อนึ่ง อาจารย์วิจิตร เกตุวิศิษฐ์ และเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ของห้องสมุดสภาการศึกษา มหามกุฏราชวิทยาลัย ทุกท่าน ก็ได้ให้ความช่วยเหลือในด้านการแนะนำและจัดหาหนังสือที่เป็น ประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ จึงขอขอบพระคุณทุก ๆ ท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือ ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ช.เอี่ยมศรี อิศรางกูร ณ อยุธยา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ข
บทที่	

1. บทนำ	1
ความเป็นมาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์และขอบเขต (scope) ของการวิจัย	2
ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัยนี้	2
วิธีที่จะดำเนินการวิจัย	3
นิยามคำต่าง ๆ ที่ใช้เป็นศัพท์เฉพาะในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้	3
2. ทศนะเรื่องตัวตนในปรัชญา	6
ทศนะเรื่องตัวตนในปรัชญาตะวันตก	9
ทศนะเรื่องตัวตนในปรัชญาอินเดีย	16
ความเกี่ยวเนื่องระหว่างพุทธปรัชญา กับ ปรัชญากร่อนพุทธสมัย	21
3. พุทธปรัชญาเรื่องอัตตาและอนัตตา	30
พุทธปรัชญาเรื่องอัตตา	35
ตัวตนและไตรลักษณ์	38
พุทธปรัชญาเรื่องอนัตตา	54
4. ความเกี่ยวเนื่องระหว่างสภาวะแห่งตัวตน โลกและสังสารวัฏ	79
ความสัมพันธ์ระหว่างตัวตนและโลก	83
ความเกี่ยวเนื่องระหว่างตัวตน กรรม และสังสารวัฏ	89

บท

ณ
หน้า

5. ภารกิจแห่งตัวตน	100
6. สภาวะแห่งนิพพาน หรือความหลุดพ้น	116
7. บทสรุป	136
บรรณานุกรม	143
ประวัติการศึกษา	151

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย